

2

De tennisser: ontwikkelingen in deelname aan tennis

» Ine Pulles

» Sven Bakker

» Koen Breedveld

Met medewerking van:

» Ank Boullart (KNLTB)

De tennisbond is qua omvang (aantal leden) de tweede sportbond van het land. Tennis verwierf die positie dankzij een razendsnelle groei in de jaren zeventig en tachtig. Nog steeds telt de tennisbond anderhalf keer zo veel leden als de nummer drie, golf, en ruim tweeënhalf en drie maal zo veel als de nummers vier en vijf, hockey en gymnastiek.¹ Alleen voetbal blijft met 1,2 miljoen leden het tennis voor. In dit hoofdstuk werpen we nader licht op de deelname aan tennis. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk bekijken we de ontwikkeling van de tennisdeelname over de tijd, en onder uiteenlopende bevolkingsgroepen. We baseren ons daarbij op de uitkomsten van grote bevolkingsonderzoeken. In de tweede paragraaf kijken we naar verschillen tussen tennissers die wel en niet lid worden van een tennisvereniging. In paragraaf drie kijken we naar de sporten die mensen naast het tennissen beoefenen. In paragraaf vier verleggen we de focus naar leden van KNLTB-tennisverenigingen. We bezien hoe het lidmaatschap van de bond zich ontwikkeld heeft, en welke regionale spreiding we waarnemen. Paragraaf vijf biedt een internationale vergelijking van tennisdeelname: Welk land telt de meeste tennissers? In paragraaf zes tot slot bespreken we motieven om te gaan tennissen of te stoppen met tennis.

2.1 Deelname aan tennis in Nederland

Veel mensen die tennissen doen dit bij een vereniging. Maar er zijn ook mensen die ergens een baantje huren, of alleen tijdens vakanties een balletje slaan, en er weinig heil in zien om daarvoor lid te worden van een tennisvereniging.

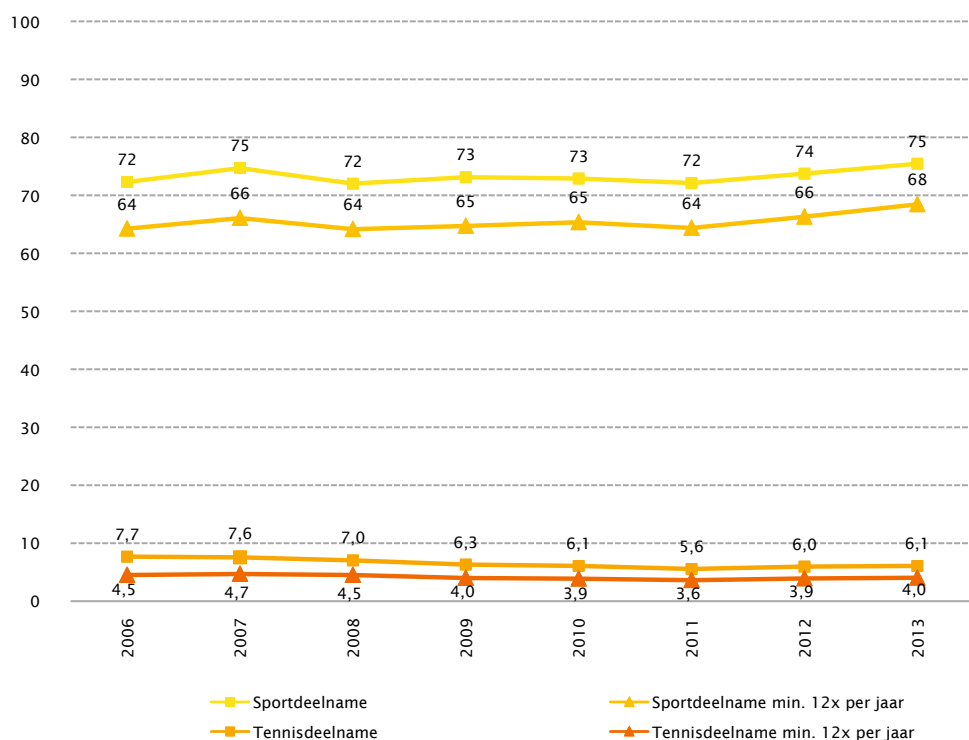
Tussen 2006 en 2013 steeg de sportdeelname licht, van 72 procent in 2006 naar 75 procent in 2013. De tennisdeelname daalde van 7,7 procent in 2006 naar 6,1 procent in 2013 (figuur 2.1). Met het gegeven dat ongeveer zes procent van de Nederlandse bevolking (6 t/m 79 jaar) in 2013 aan tennis doet bedraagt het aantal tennissers in Nederland ongeveer 917.000.

In deze cijfers geldt iedereen die ten minste één keer in het jaar heeft getennist (of gesport) als tennissers (of als sporter). We beschikken ook over sportdeelname- en tennisdeelnamecijfers op basis van een deelname van minimaal twaalf keer per jaar. Zo berekend doet in 2013 geen 6,1 procent, maar 4,0 procent van de Nederlandse bevolking in de leeftijd van 6 tot en met 79 jaar aan tennis. Dit komt neer op ongeveer 601.000 frequente tennissers.

Ook bij deze deelnamecijfers zien we een lichte teruggang in het aandeel mensen dat aan

tennis doet. Deze afname is minder groot dan de eerdergenoemde afname in de deelname op basis van één keer tennissen per jaar. Dit is een duidelijke aanwijzing dat vooral mensen die toch al weinig speelden ('recreanten') stoppen met tennis, terwijl de mensen die meer frequent spelen ('sporters', verenigingsleden) een steeds groter deel gaan vormen van de totale groep tennisers.

Figuur 2.1 Ontwikkeling in sportdeelname en deelname aan tennis voor de periode 2006-2013, in procenten

Bron: OBiN (2006-2013), bewerking Mulier Instituut.

Tennisdeelname naar achtergrond

In 2006 deed zo'n tien procent van de mannen en zes procent van de vrouwen aan tennis, in 2013 was dat respectievelijk 6,9 en 5,3 procent (tabel 2.1). Voor zowel 2006 als 2013 geldt dat het aandeel tennissers het grootst is in de leeftijdsgroep van twaalf tot en met negentien jaar. Van deze leeftijdsgroep deed in 2006 dertien procent aan tennis. In 2013 was dat tien procent. Waar in 2006 het aandeel tennissers het kleinste was onder 65-plussers, is dat in 2013 niet meer het geval. In die leeftijdsgroep is de deelname aan tennis stelselmatig gegroeid. Deze ontwikkeling is al vanaf 1983 gaande. De laatste jaren zien we onder jongeren de deelname aan tennis achteruitgaan, met uitzondering van de jongste jeugd (6-11 jaar).

Onder hoger opgeleiden en onder mensen met hogere inkomens zijn er meer mensen die aan tennis doen dan onder lager opgeleiden c.q. mensen met lagere inkomens. Tennis is daar echter niet uniek in: over het algemeen doen mensen met hogere opleidingen/inkomens vaker aan sport dan mensen met lagere opleidingen/inkomens. Bovendien zien we dat de verschillen naar opleidingsniveau in het tennis de afgelopen jaren kleiner zijn geworden. Bij de verschillen in inkomensniveau zien we die ontwikkeling nog niet.

Kijken we alleen naar een tennisdeelname van minimaal twaalf keer per jaar (laatste kolommen tabel 2.1), dan zien we dat het aandeel tennissers in 2013 het hoogst is onder zes- tot en met elfjarigen en 65-plussers. Het aandeel tennissers dat minimaal twaalf keer per jaar tennist is eveneens hoger onder mannen, hoogopgeleiden en personen met een inkomen boven modaal. Dit beeld is gelijk aan de algemene tennisdeelname op basis van minimaal één keer per jaar. Echter, de verschillen tussen de opleidings- en inkomensklassen blijken bij een tennisdeelname van minimaal twaalf keer per jaar kleiner dan bij de algemene tennisdeelname op basis van minimaal één keer per jaar.

Tabel 2.1 Tennisdeelname in Nederland naar leeftijd, geslacht, opleiding en inkomen voor 2006 en 2013, in procenten

		Tennisdeelname		Tennisdeelname min. 12x per jaar	
		2006	2013	2006	2013
Totaal	6-79 jaar	7,7	6,1	4,5	4,0
Geslacht	Man	9,5	6,9	5,2	4,3
	Vrouw	5,9	5,3	3,8	3,8
Leeftijd	6-11 jaar	5,6	7,6	5,2	6,7
	12-19 jaar	13,4	10,3	6,7	5,3
	20-34 jaar	9,0	5,5	3,4	2,2
	35-49 jaar	7,3	5,6	4,3	3,4
	50-64 jaar	7,0	4,4	5,3	3,4
	65-79 jaar	3,5	6,5	3,1	6,5
Opleiding	Laag	4,3	4,0	3,2	3,2
	Midden	7,8	5,8	3,9	3,7
	Hoog	12,6	9,0	5,9	5,5
Inkomen	Laag inkomen	4,0	2,7	1,7	1,3
	Gemiddeld inkomen	6,3	4,2	3,4	3,0
	Hoog inkomen	11,7	9,4	6,6	6,4

Bron: OBiN (2006 en 2013), bewerking Mulier Instituut.

Kader 2.1 Tennis voor mensen met een beperking

Tennissers met een motorische handicap

Tennis behoort tot de vijf sporten die door mensen met een motorische handicap op wekelijkse basis het meest beoefend worden (tabel 2.2). Fitness en zwemmen zijn voor mensen met een motorische handicap echter veruit de meest beoefende sporten. Van de mensen met een matige/ernstige handicap tennist vijf procent, mensen met een lichte handicap tennissen vaker.

Tabel 2.2 Meest beoefende sporten op wekelijkse basis naar motorische handicap, sporters van 12 tot en met 79 jaar, 2008-2011 (in procenten)

	Geen motorische handicap	Lichte motorische handicap	Matige/ernstige motorische handicap
Fitness	36	41	44
Hardlopen	16	6	2
Tennis	12	9	5
Voetbal	11	4	2
Zwemmen	9	15	22
Overig	54	52	47

Bron: Von Heijden et al. (2013).

G-tennis

G-tennis is tennis voor mensen met een verstandelijke handicap. G-tennis is er op alle niveaus en kan gespeeld worden op alle ondergronden. Plezier en enthousiasme staan voorop bij G-tennis. G-tennis is met name bestemd voor spelers die als gevolg van hun verstandelijke handicap te veel belemmeringen ondervinden om mee te doen aan reguliere evenementen. De KNLTB onderschrijft de slogan 'Wat normaal kan, moet normaal gaan. Wat speciaal moet, moet speciaal'. Hiermee wordt bedoeld dat G-tennissers, indien mogelijk, in het reguliere tennisleven mee

kunnen draaien. Als dit niet mogelijk is, is er een speciaal aanbod. In Nederland bieden op dit moment 48 verenigingen G-tennis aan. G-tennis wordt vooral aangeboden in de Randstad en het zuiden van het land. Naast reguliere tennisevenementen en toernooien worden er ook G-tennisevenementen en -toernooien aangeboden. Zo vinden sinds 2011 jaarlijks de Nationale G-tennis Kampioenschappen plaats en organiseert Special Olympics Nederland (SON) Regionale en Nationale Spelen waar ook tennis op het programma staat. Tevens worden Internationale Spelen georganiseerd. Voor meer informatie over G-tennis, zie: <http://www.knlbt.nl/tennissers/g-tennis/>.

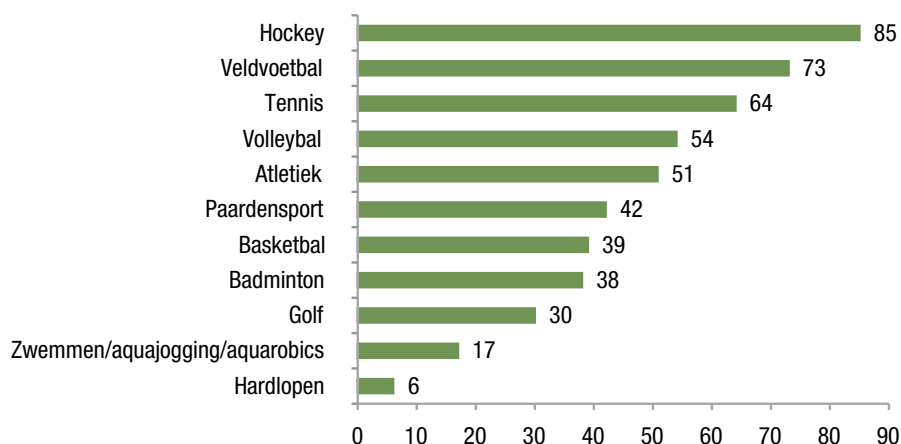

Foto: Jozanien Janssen

2.2 Verenigingstennisers versus niet-verenigingstennisers

Zoals gesteld: tennissen kun je bij een van de vele verenigingen die ons land rijk is, maar het hoeft niet. Anno 2013 is 64 procent van de tennisers lid van minimaal één vereniging (figuur 2.2). Door de tijd is hierin weinig veranderd: in 2006 tenniste 61 procent van de tennisers bij een vereniging, in 1983 62 procent (niet in figuur). Tennis behoort daarmee, met hockey en voetbal, tot de sporten die het vaakst in verenigingsverband worden beoefend. Sporttakken waarbij sporters in mindere mate de sport bij een vereniging beoefenen zijn basketbal (39%), badminton (38%), golf (30%), zwemmen (17%) en hardlopen (6%). Laatstgenoemde sporten zijn wellicht voor veel mensen een recreatieve sport die ook op de camping, in een zwembad of op een pleintje beoefend kan worden.

Figuur 2.2 Aandeel sporters dat bij een sportvereniging sport uitgesplitst naar sporttakken, in procenten

Bron: OBiN (2013), bewerking Mulier Instituut.

Vergelijken we niet-verenigingsleden met verenigingsleden, dan zien we dat vrouwelijke tennisers iets vaker lid zijn van een vereniging dan mannelijke tennisers (tabel 2.3). Kinderen onder de elf jaar die tennissen zijn bijna altijd lid van een vereniging, en hetzelfde geldt voor de 65-plussers. Daartussenin is het beeld diffuser. In de leeftijd van 20 tot en met 34 jaar zijn er evenveel leden als niet-leden van een tennisvereniging. Opvallend is dat het aandeel verenigingstennisers groter is onder laagopgeleide tennisers (77%) dan onder middelbaar en hoogopgeleide tennisers (respectievelijk 58% en 63%). Mogelijk speelt de leeftijd hier een rol (denk aan de 6 t/m 11- en 65 t/m 79-jarigen, die vaak (nog) een lage opleiding hebben). Kijken we naar inkomen, dan zien we dat het aandeel verenigingstennisers groter is onder spelers met een inkomen boven modaal (69%) dan onder spelers met een modaal inkomen of een inkomen beneden modaal (respectievelijk 64% en 48%).

Tabel 2.3 Verdeling niet-verenigingstennissers en verenigingstennissers naar leeftijd, geslacht, opleiding en inkomen, in procenten van de tennissers

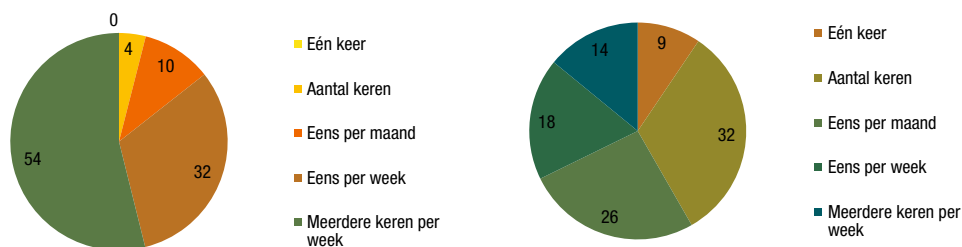
		Niet-verenigingstennisser	Verenigingstennisser
Totaal	6-79 jaar	35	65
Geslacht	man	37	63
	vrouw	33	67
Leeftijd	6-11 jaar	9	91
	12-19 jaar	44	56
	20-34 jaar	50	50
	35-49 jaar	39	61
	50-64 jaar	31	69
	65-79 jaar	21	79
Opleiding	laag	23	77
	midden	42	58
	hoog	37	63
Inkomen	beneden modaal	52	48
	modaal	36	64
	boven modaal	31	69

Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut.

Frequentie tennisdeelname

Dat tennis bij een vereniging wat anders is dan tennis buiten een vereniging om, blijkt onder meer als we kijken naar de frequentie waarmee wordt getennist. Tennissers die bij een vereniging spelen tennissen beduidend vaker dan spelers die geen lid van een tennisvereniging zijn (figuur 2.3). Van de tennissers die niet bij een vereniging spelen tennist de helft hooguit een aantal keren per jaar of eens per maand. Verenigingstennissers blijken veel vaker eens per week of meerdere keren per week te spelen. Zo tennist 32 procent van de verenigingstennissers eens per week en de helft van de verenigingstennissers (54%) meerdere keren per week.

Figuur 2.3 Frequentie tennisdeelname verenigingstennissers (links) en niet-verenigingstennissers (rechts) in de afgelopen twaalf maanden², in procenten

Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut.

Geen verenigingstennisser, waarom?

Gevraagd naar de redenen waarom niet-verenigingstennissers niet bij een vereniging tennissen, geeft de helft van hen (53%) aan dat zij hiervoor te weinig tennist (niet in figuur³). Te weinig tennissen is daarmee de belangrijkste reden voor tennissers om geen lid te worden van een vereniging. Daarnaast geeft ongeveer een kwart van de niet-verenigingstennissers aan dat zij geen lid is van een tennisvereniging omdat zij het te druk heeft (27%), een lidmaatschap (te) veel verplichtingen met zich meebrengt (26%) en/of omdat het lidmaatschap te duur is (24%). Een kwart van de niet-verenigingstennissers geeft daarnaast nog andere redenen op om geen lid te zijn van een tennisvereniging. Dit betreft met name dat men zich niet wil binden aan een tennisvereniging. Ook het feit dat zij maar af en toe of alleen op vakantie tennissen is een reden om geen lid te worden van een tennisvereniging.

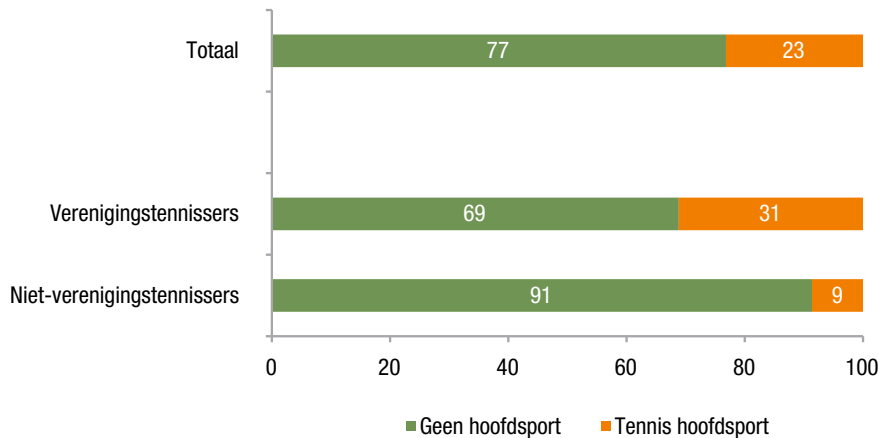
Voor de meeste niet-verenigingsleden (79%) geldt dat zij geen interesse hebben om in de komende twaalf maanden lid te worden van een tennisvereniging. Zestien procent geeft aan niet te weten of zij de komende twaalf maanden lid wil worden van een tennisvereniging, maar zegt bij voorbaat geen nee. Vijf procent heeft wel degelijk interesse.

2.3 Tennis en andere sporten

Voor veel tennissers is tennis niet de enige sport die ze beoefenen. Acht op de tien verenigingstennissers (80%) doen naast tennis ook nog aan minimaal één andere sport.⁴ Het aandeel niet-verenigingstennissers dat naast tennis aan een andere sport doet is nog iets groter: 92 procent. Het is hiermee nog niet duidelijk of tennis voor deze mensen de belangrijkste sport is of slechts een 'bijsport'. Om te zien in hoeverre tennis voor mensen de 'hoofdsport' is, hebben we gekeken naar welke sporten het meest worden beoefend⁵ (figuur 2.4). Uit die analyse blijkt dat drie kwart van de tennissers tennis niet als hoofdsport beoefent (dat wil zeggen: men beoefent een

andere sport vaker). Onder verenigingstennissers is tennis vaker de 'hoofdsport' dan onder niet-verenigingstennissers (resp. 31% en 9%). Toch valt vooral op dat ook voor veel verenigingstennissers geldt dat zij vaker een andere sport beoefenen dan tennis.

Figuur 2.4 Tennis als hoofdsport, onderscheid naar verenigingstennissers en niet-verenigingstennissers, in procenten

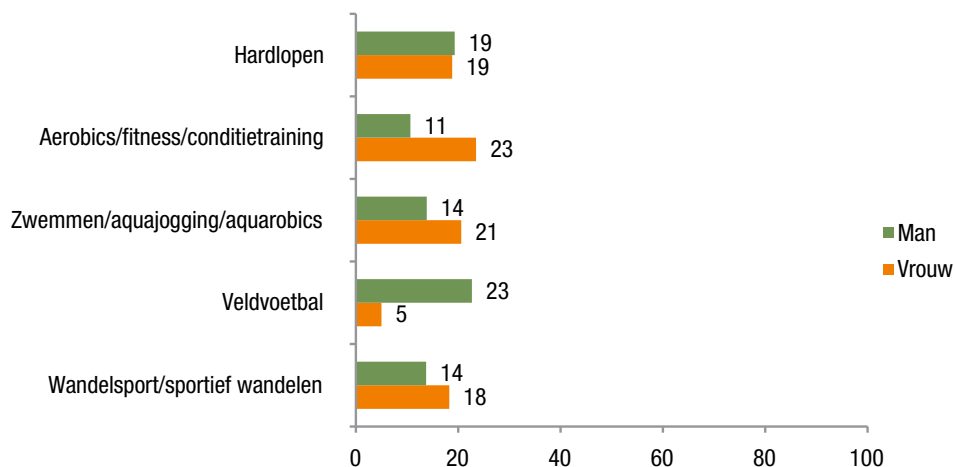
Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut.

Tussen mannen en vrouwen doen zich weinig verschillen voor in de mate waarin tennis voor hen de hoofdsport is (resp. 22% en 24%). Voor oudere tennissers is tennis vaker de hoofdsport dan voor jongere tennissers. Zo beoefent 32 procent van de 50- tot en met 64-jarigen én de 65- tot en met 79-jarigen tennis als hoofdsport, tegenover achttien procent van de 6- tot en met 11-jarigen en zestien procent van de 12- tot en met 19-jarigen.

Andere takken van sport

Nu we weten dat veel tennissers naast tennis nog aan een andere sport doen en tennis niet als hoofdsport beoefenen, is de vervolgvraag natuurlijk welke andere sporten populair zijn onder de tennissers. Het antwoord op die vraag is: hardlopen, fitness, zwemmen, voetbal en wandelen.⁶ Hierin zit nauwelijks verschil tussen verenigingstennissers en niet-verenigingstennissers. In figuur 2.5 zijn de vijf meest beoefende sporten onder verenigingstennissers uitgesplitst naar geslacht. Uit de figuur blijkt dat er wel verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen. Mannen doen naast tennis vooral veel aan voetbal, vrouwen aan fitness. Hardlopen is bij zowel mannelijke als vrouwelijke tennissers populair.

Figuur 2.5 De vijf meest beoefende sporten naast tennis voor verenigingstennissers uitgesplitst naar geslacht, in procenten

Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut.

In tabel 2.4 zijn de vijf meest beoefende sporten naast tennis verder uitgesplitst naar leeftijdsgroepen. Veldvoetbal blijkt voor de jeugd de meest beoefende sport naast tennis. Hardlopen is dat voor tennissers in de leeftijd van 20 tot en met 49 jaar en wandelen voor tennissers in de leeftijd van 50 tot en met 79 jaar. Daarnaast wordt golf pas populair onder de oudere tennissers.

Tabel 2.4 De vijf meest beoefende sporten⁷ naast tennis voor verenigingstennissers uitgesplitst naar leeftijdsgroep, in procenten

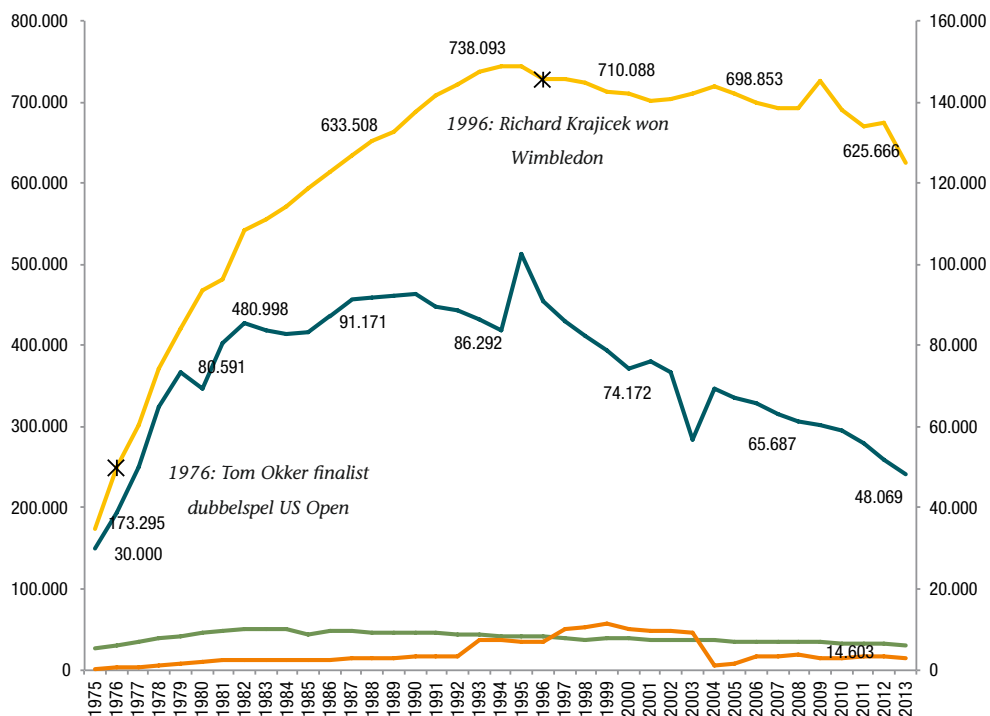
6-11 jaar	12-19 jaar	20-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65-79 jaar
voetbal - 34%	voetbal - 31%	hardlopen - 40%	hardlopen - 27%	wandelen - 37%	wandelen - 16%
zwemmen - 20%	hardlopen - 26%	fitness - 28%	fitness - 23%	fitness - 21%	wielrennen - 12%
danssport - 14%	zwemmen - 20%	zwemmen - 22%	wandelen - 18%	wielrennen - 19%	zwemmen - 8%
hockey - 10%	tafeltennis - 18%	voetbal - 19%	wielrennen - 15%	skiën - 19%	golf - 7%
schaatsen - 10%	fitness - 14%	wielrennen - 17%	zwemmen - 16%	golf - 16%	fitness - 7%

Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut.

2.4 Lidmaatschap KNLTB

Voor de meeste (serieuze) tennissers blijft lid zijn van een tennisvereniging dé manier om hun sport te beoefenen. Kijken we naar de ontwikkeling van het aantal leden van de tennisbond, dan zien we een scherpe stijging in de jaren zeventig en tachtig (figuur 2.6). In 1994, paradoxaal genoeg vlak voor het Nederlandse tennis zijn grootste succes zal vieren, de Wimbledonstitel van Richard Krajicek, bereikt de bond zijn hoogtepunt van ruim 743.000 leden. In de jaren erna is er sprake van een stabilisering c.q. lichte daling van het aantal leden. In de figuur is in 2013 een sterke afname waar te nemen ten opzichte van 2012: bedroeg het ledenaantal van tennis in 2012 nog zo'n 675.000, in 2013 is dat afgenomen naar ongeveer 625.000. Deze afname is voornamelijk te verklaren door een wijziging in de registratie van ledentallen bij NOC*NSF, die voor de ledentallen van de KNLTB een behoorlijke daling tot gevolg heeft.⁸ Bij badminton, de tweede racketsport van het land, zien we een vergelijkbaar patroon als bij tennis (scherpe stijging, piek in jaren tachtig/negentig), maar is de neerwaartse trend in het ledenaantal meer geprononceerd dan bij tennis. Tafeltennis piekte begin jaren tachtig, maar lijkt qua ledenaantal terug waar het in de jaren zeventig was. Squash is sinds de jaren zeventig fors gegroeid, maar lijkt met zo'n 15.000 leden een plafond te hebben bereikt. Tennis blijft daarmee veruit de belangrijkste racketsport van het land.

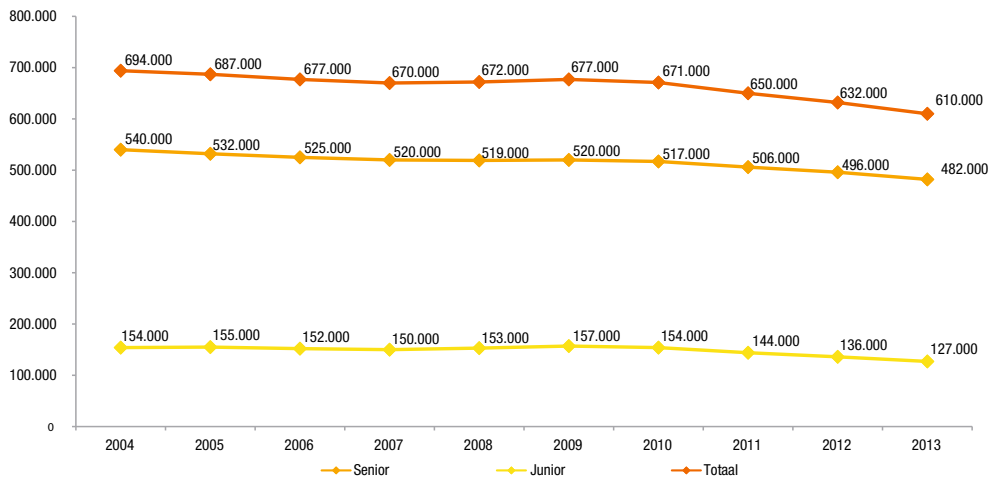
Figuur 2.6 Ledentallen tennis en overige racketsporten: badminton, tafeltennis en squash, in de periode 1975-2013, in absolute aantallen (links de as voor tennis, rechts de as voor de andere sporten)

Bron: NOC*NSF Ledentalregistratie (1975-2013).

De cijfers in figuur 2.6 zijn afkomstig van opgaven door de bond aan koepelorganisatie NOC*NSF. In die opgaven worden alle leden bijeengenomen. Tennisers die lid zijn van meer dan één tennisvereniging komen in die statistieken dus vaker dan één keer voor. Kijken we naar het aantal 'unieke leden', dan zien we dat de KNLTB anno 2013 610.000 unieke leden kent (waarvan sommigen dus lid zijn van meer dan één vereniging; figuur 2.7). In 2004 waren dat er nog 694.000. Anno 2013 is zo'n 21 procent van de KNLTB-leden junior (2004: 22,1%).⁹ Daarmee blijkt het aandeel volwassen leden iets minder te zijn gedaald dan het aantal juniorleden (resp. -11% en -18%). Vooral de laatste drie jaar zien we een wat scherpe daling in het aantal junior-KNLTB-leden. Mogelijk is de recessie daar mede debet aan. Bij de senioren zagen we ook in eerdere jaren al lichte dalingen in het aantal unieke leden.

Figuur 2.7 Aantal unieke leden van de KNLTB in de periode 2004-2013 in totaal en uitgesplitst naar senioren en junioren, in absolute aantallen, afgerond op duizendtallen

Bron: KNLTB (2004-2013).

Wanneer we naar het verloop van het ledenbestand van de KNLTB kijken in de periode 2004 tot en met 2013, valt op dat met name het aandeel 26- tot en met 45-jarigen is afgenomen. In 2004 was nog veertien procent van de KNLTB-leden 26 tot en met 35 jaar, in 2013 is dat afgenomen tot tien procent. In de leeftijd van 36 tot en met 45 jaar zien we een daling van 21 procent naar 18 procent. Daartegenover staat een stijging van het aandeel 65-plussers: in 2004 was vijf procent van de leden ouder dan 65 jaar, terwijl dat in 2013 twaalf procent is. Dat betekent dat het aantal 65-plussers in de afgelopen tien jaar meer dan verdubbeld is.

Tabel 2.5 Verdeling van het ledenbestand van de KNLTB naar geslacht en leeftijd in de periode 2004-2013, in procenten

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Man	54	54	54	54	53	53	53	53	53	53
Vrouw	46	46	46	46	47	47	47	47	47	47
0 t/m 12 jaar	13	13	13	13	13	14	14	14	13	13
13 t/m 17 jaar	9	10	10	10	10	9	9	9	8	8
18 t/m 25 jaar	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
26 t/m 35 jaar	14	13	12	12	11	11	10	10	10	10
36 t/m 45 jaar	21	20	20	20	20	19	19	19	18	18
46 t/m 55 jaar	19	19	19	19	18	18	18	19	19	19
56 t/m 65 jaar	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15
Ouder dan 65 jaar	5	5	6	7	7	8	9	10	11	12
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Ledenbestand KNLTB (2004-2013).

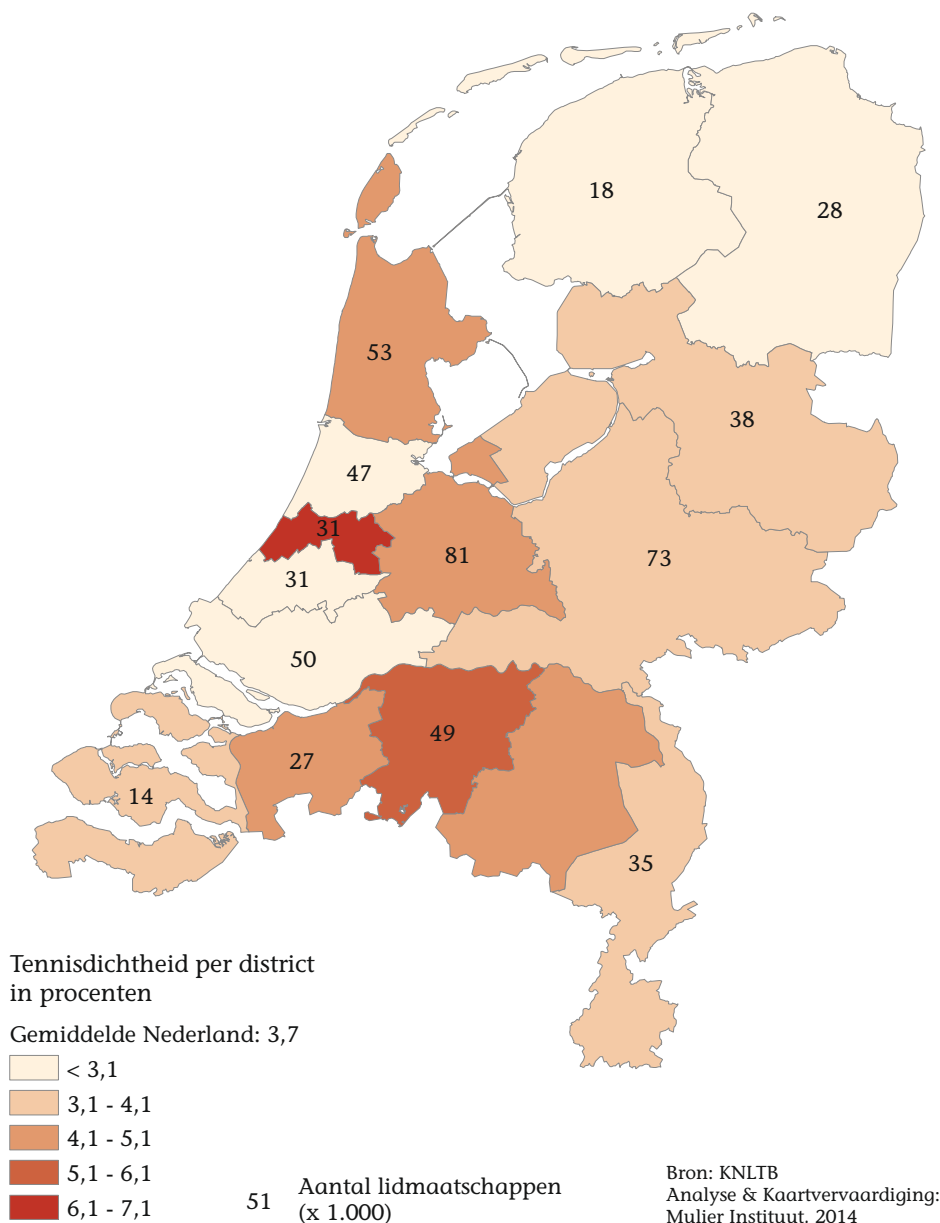
Van de 127.000 unieke juniorleden is meer dan de helft (76.700) tussen zes en twaalf jaar oud, en zijn 49.800 leden tussen dertien en zeventien jaar oud. Een kleine groep van 700 junioren is vier of vijf jaar oud. Ongeveer de helft van de seniorleden is tussen 36 en 55 jaar oud. Zo telt de leeftijdsgroep 36 tot en met 45 jaar 107.800 unieke KNLTB-leden en de leeftijdsgroep 46 tot en met 55 jaar 117.800 unieke KNLTB-leden. De KNLTB kent meer leden in de leeftijd van 65 tot en met 79 jaar (69.400) dan in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar (34.100) of in de leeftijd van 26 tot en met 35 jaar (60.600). De KNLTB telt tevens 3.900 unieke leden in de leeftijd van 80-plus. In de categorie 35-plus is tennis de grootste georganiseerde sport in Nederland, met bijna 400.000 leden.¹⁰ Tennis is daarmee de (wedstrijd)sport die het vaakst door ouderen wordt beoefend.

Regionale verschillen

Gemeten naar aantallen leden is Utrecht met 81.000 leden het grootste district van de tennisbond (en Zeeland met 14.000 leden het kleinste; figuur 2.8). Deze indeling houdt echter geen rekening met de omvang van de districten. In figuur 2.8 is daarom ook de tennisdichtheid¹¹ per KNLTB-district weergegeven. Uit de figuur kan opgemaakt worden dat de tennisdichtheid het hoogst is in het district Leiden. In 2013 telt dit district 31.000 lidmaatschappen en bedroeg de tennisdichtheid 7,1 procent. Dit betekent dat 7,1 procent van de inwoners in het district Leiden lid is van de KNLTB. Na Leiden blijkt de tennisdichtheid het hoogst in Centraal-Brabant, met 5,5 procent. De overige districten in de provincie Noord-Brabant kennen een tennisdichtheid van ongeveer vijf procent. Ook de districten Noord-Holland Noord en Utrecht kennen een tennisdichtheid van ongeveer vijf procent. In het noorden en zuidwesten van het land is de tennisdichtheid het laagst.

Kijken we naar ontwikkelingen in de afgelopen tien jaar, dan zien we dat in dertien van de vijftien KNLTB-districten het ledental is gedaald. Den Haag (1%) en IJmond (8%) zijn er in de afgelopen tien jaar wel op vooruitgegaan, in Utrecht en Leiden bleef de daling relatief beperkt. Met name in het district Gelderland is de daling in absolute aantallen hard gegaan: van 89.000 lidmaatschappen in 2004 naar 73.000 in 2013 (-18%). Ook Friesland heeft te kampen gehad met een flinke afname: van 25.000 naar 18.000 (-27%). De verschillen tussen de districten weerspiegelen de demografische ontwikkelingen in Nederland: een trek van jongeren van het platteland naar de stad, met als gevolg een krimpende en vergrijzende bevolking in de regio's langs de grenzen, en een groeiende bevolking in de Randstad en enkele stedelijke centra, zoals Groningen/Haren in Noord-Nederland en Arnhem/Nijmegen in Oost-Nederland.

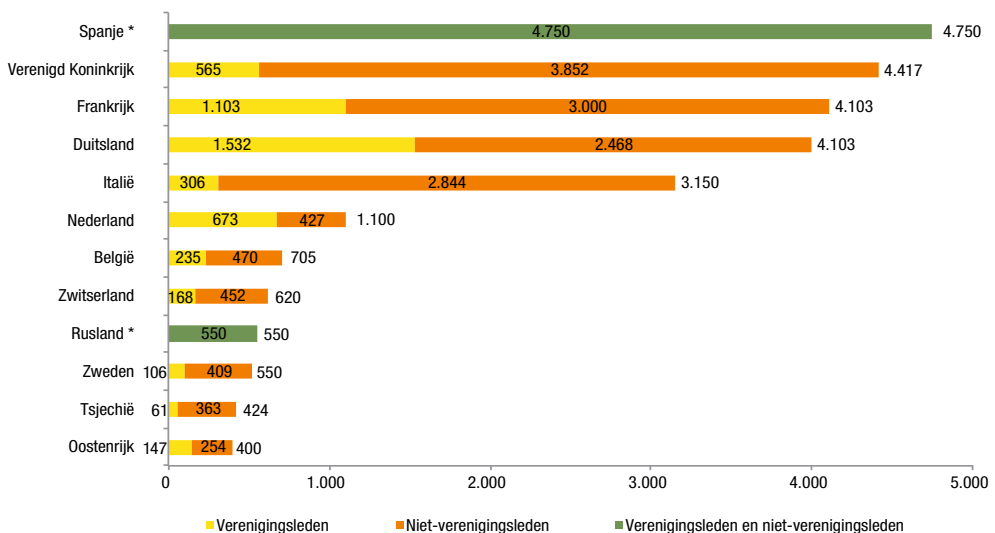
Figuur 2.8 Aantal lidmaatschappen en tennisdichtheid per KNLTB-district, aantal x 1.000 en tennisdichtheid in procenten

2.5 Tennis internationaal

Het aantal tennissers in Europa wordt geschat op 25 miljoen (Tennis Europe, 2012). Volgens dezelfde bron waren er in 2012 5,3 miljoen clubtennissers, 38.000 clubs en bijna 200.000 tennisbanen. Met 1,1 miljoen tennissers¹², van wie 673.000 clubtennissers, is Nederland na Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland en Italië qua omvang het zesde tennisland van Europa (figuur 2.9). Met name valt op dat er in Nederland naar verhouding veel tennissers lid zijn van een tennisvereniging (vergelijk bijv. het Verenigd Koninkrijk). Nederland heeft in Europa het op twee na grootste aantal verenigingstennissers.

Figuur 2.9 Aantal tennissers per land, naar verenigingslid en niet-verenigingslid, aantallen x 1.000

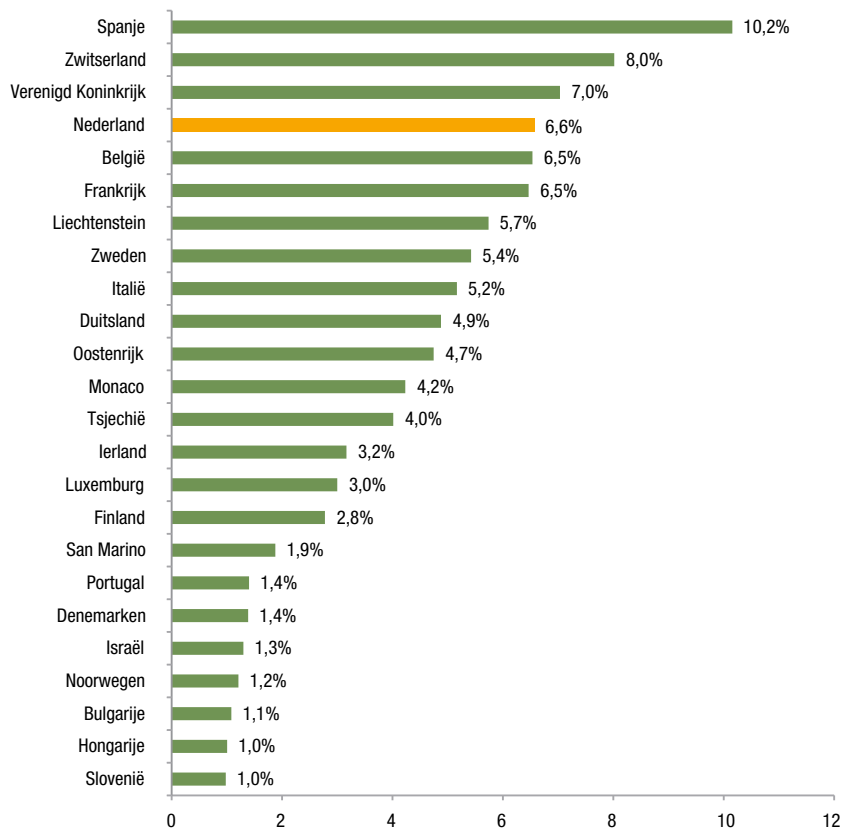

* Voor Spanje en Rusland is de verhouding tussen verenigingsleden en niet-verenigingsleden onbekend.

Bron: European Tennis Report, Tennis Europe (2012). Weergegeven zijn de twaalf landen met de meeste tennissers.

Wanneer we het aantal Europese clubtennissers delen door het aantal verenigingen, dan heeft de gemiddelde Europese vereniging 140 leden. Met de cijfers uit figuur 2.9 heeft de gemiddelde Nederlandse tennisvereniging bijna 400 leden. Het gemiddeld aantal leden per baan is voor heel Europa afgerond 26. In Nederland is dat bijna zestig. De relatief grote Nederlandse verenigingen en de meer dan dubbele baandruk¹³ betekenen dat de contributie bij tennisverenigingen in Nederland fors lager kan zijn dan in het buitenland. Dat past bij het feit dat tennis in Nederland minder 'elitair' is dan in veel van de andere Europese landen.

Figuur 2.10 Tennisdeelname in procenten van de totale bevolking per land

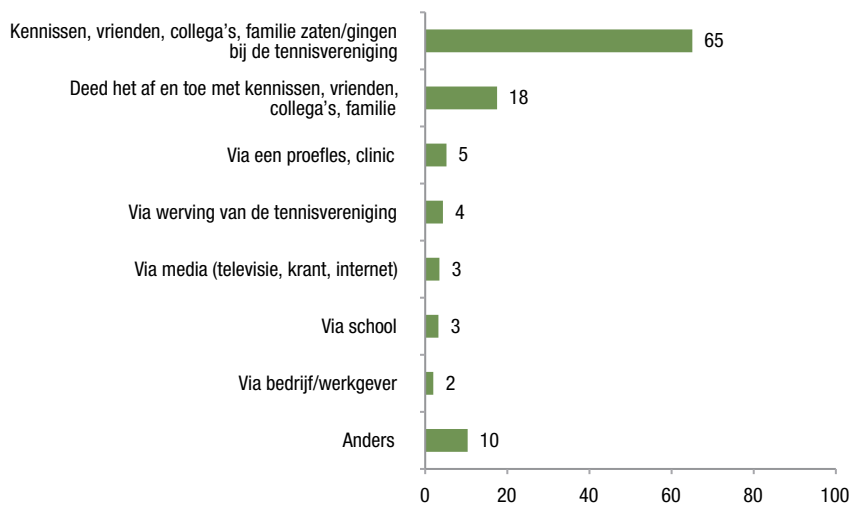
Bron: Tennis Europe (2012).¹⁵

Wanneer het aantal tennisers wordt afgezet tegen het aantal inwoners van een land, krijgen we een betere indicatie van hoe het daadwerkelijk is gesteld met de tennisdeelname in een land. Uit die vergelijking blijkt dat Spanje in absolute aantallen de meeste tennisers heeft, maar ook relatief gezien. Iets meer dan tien procent van de Spanjaarden doet aan tennis (figuur 2.10). Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk scoren met respectievelijk acht en zeven procent ook goed. Nederland staat op een keurige vierde plek.¹⁴ België en Frankrijk volgen net achter Nederland.

2.6 Motieven om (niet) te tennissen

De populariteit van tennis is met name te danken aan het sociale aspect van de sport en het mond-tot-mond ‘promoten’ van de sport. Immers, verreweg de meest gangbare manier om in aanraking te komen met tennis is omdat kennissen, vrienden, collega’s en/of familie bij de tennisvereniging zaten of gingen. Zo’n twee derde (65%) van de leden is op deze manier in aanraking gekomen met tennis (figuur 2.11). Het aandeel leden dat middels vrienden of familie met tennis in aanraking is gekomen is het grootst onder 26- tot en met 35-jarige en 36- tot en met 45-jarige leden (respectievelijk 71% en 70%) en het laagst onder 65-plussers (59%). Daarnaast tenniste achttien procent van de leden af en toe met kennissen, vrienden, collega’s en/of familie en is op die manier lid geworden. Hieruit is dus duidelijk op te maken dat het sociale aspect van ledenwerving erg belangrijk is. Leden die door een proefles of clinic in aanraking zijn gekomen met de tennissport zijn met name jongeren.

Figuur 2.11 Hoe de leden in aanraking zijn gekomen met tennis, in procenten

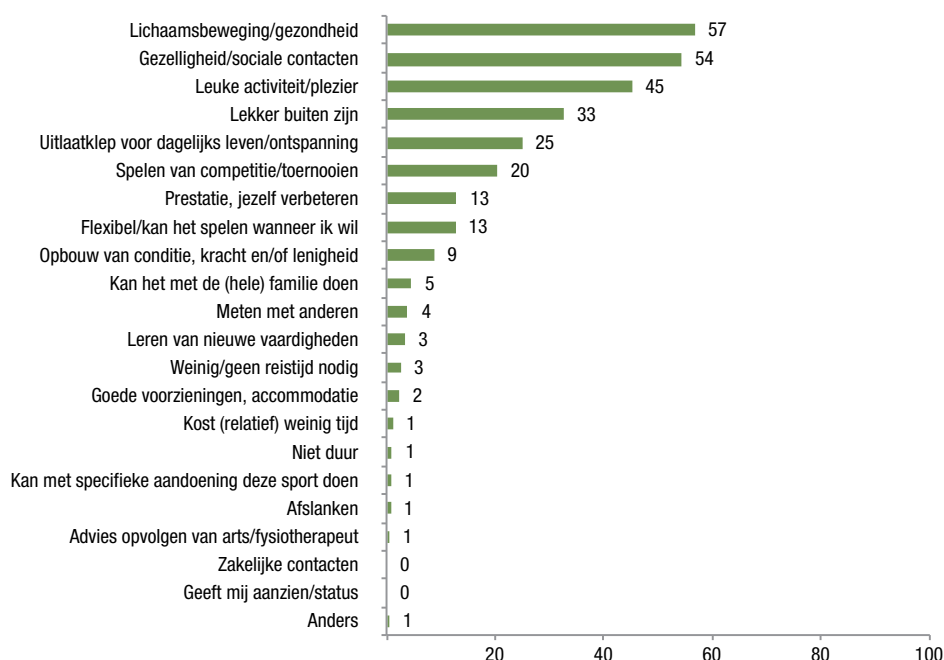

Bron: Bakker en Van der Poel (2014a).

Wat maakt het tennisspel nu zo interessant om te beoefenen? Uit de redenen waarom de leden tennissen kan worden opgemaakt dat tennis een sport is die zowel gezond, sociaal als prestatief is. De belangrijkste reden heeft te maken met gezondheid: een ruime meerderheid van de leden (57%) geeft aan dat lichaamsbeweging en gezondheid het belangrijkste motief is om te tennissen (figuur 2.12). Gezondheid wordt belangrijker naarmate de leden ouder worden: 48 procent van de 18- tot en met 25-jarige leden tegenover 66 procent van de 65-plussers geeft aan dat gezondheid een belangrijk motief is om te tennissen.

Het sociale aspect van tennis zagen we al terug bij de manier waarop leden in aanraking zijn gekomen met tennis, en wordt extra bevestigd doordat de gezelligheid en/of het opdoen van sociale contacten het op één na belangrijkste motief is om te tennissen. Ook hier zijn verschillen waar te nemen naar leeftijd. Van de leden in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar noemt 46 procent gezelligheid een reden om te tennissen, tegenover 58 procent van de 65-plussers. Prestatie en competitie worden vooral door de jongere leden genoemd als reden om te tennissen.

Figuur 2.12 Redenen voor leden om te tennissen, in procenten

Bron: Bakker en Van der Poel (2014a).

Waar iets meer mannen (59%) dan vrouwen (55%) aangeven dat lichaamsbeweging en gezondheid een belangrijke reden is om te tennissen, geven iets meer vrouwen (57%) dan mannen (52%) aan dat gezelligheid en sociale contacten voor hen belangrijk zijn. Met gezondheid en gezelligheid als belangrijkste motieven voor de beoefening van hun sport wijken tennisers overigens niet of nauwelijks af van andere sporters. Bij de meeste sporten zijn dit de meest genoemde motieven om aan sport te doen (Van den Dool, Elling en Hoekman, 2009).

Afmeldredenen

In figuur 2.12 hebben we kunnen zien dat lichaamsbeweging en gezondheid de belangrijkste reden is om te tennissen. Ook de voornaamste reden om het tennislidmaatschap op te zeggen heeft met de fysieke gesteldheid te maken. Voor 28 procent van de mensen van achttien jaar en ouder die zich in de periode november 2013 tot en met januari 2014 hebben afgemeld bij de KNLTB zijn blessures de belangrijkste reden hiervoor (figuur 2.13). Dat is, naar verhouding, een hoog percentage (Van den Dool et al., 2009). Vermoedelijk speelt het relatief hoge aandeel volwassenen en ouderen onder de tennissers hier een rol in. Daarnaast wordt tijdgebrek met vijftien procent vaak genoemd. Verder worden een verhuizing (7%), afname van het plezier in tennis (6%), andere sport(en) (5%) en de sfeer op de vereniging (5%) als voornaamste redenen aangedragen om het tennislidmaatschap op te zeggen. Tennis wijkt hierin niet duidelijk af van andere sporten.

Opvallend is dat het prijsaspect in de huidige economische tijden weinig wordt genoemd. Slechts vier procent van de leden geeft de hoogte van de contributie als voornaamste reden op en slechts één procent de hoge bijkomende kosten van tennis. In het onderzoek waarop deze resultaten zijn gebaseerd is ook gevraagd naar andere redenen om het tennislidmaatschap op te zeggen. Hieruit kwam naar voren dat het prijsaspect wel relatief vaak als andere reden wordt genoemd die, naast de voornaamste reden, heeft meegespeeld in het afmeldproces (Straatmeijer en Hoekman, 2014). De afmeldredenen lijken weinig te verschillen tussen mannen en vrouwen en verschillende leeftijdsgroepen.

Kader 2.2 Love

Liefde door de sport

Wie kent er niet iemand die een relatie heeft door de sport? Ongeveer zeven procent van de Nederlandse bevolking van vijftien jaar en ouder (ca. 800.000 mensen) heeft zijn huidige partner ontmoet door de sport. Het gaat dus om de huidige partner en niet om eerdere relaties. Als dat er ook bij wordt geteld, komt het hoger uit dan zeven procent. Het is niet onderzocht hoeveel mensen een relatie hebben via de tennissport, maar gezien het gemengde karakter en het sociale aspect van tennis zullen veel liefdesrelaties via het tennissen zijn opgebloeid.

Bron: Romijn (2014).

Figuur 2.13 Voornaamste reden om het tennislidmaatschap op te zeggen, in procenten

Bron: Bakker en Van der Poel (2014b).

2.7 Tot slot

In de afgelopen veertig jaar is tennis uitgegroeid tot een van de grootste sporten in Nederland. Gemeten naar aantallen leden van verenigingen is het de tweede sport van het land. Qua tennisdichtheid – aantal tennisers per hoofd van de bevolking – staat Nederland vierde op de Europese ranglijst, na grootmacht Spanje, maar voor bijvoorbeeld Frankrijk, Italië en Duitsland. In geen ander Europees land zijn verhoudingsgewijs zo veel tennisers lid van een tennisvereniging als in Nederland. Tennis is een sport die jong en oud boeit, en kent dan ook een voor de meeste sporten ongeëvenaard evenwichtige leeftijdsverdeling. Mannen én vrouwen beoefenen de sport. Nog steeds zijn hoger opgeleiden en mensen met hogere inkomens in de sport oververtegenwoordigd, maar in ieder geval naar opleidingsniveau zijn die verschillen kleiner dan voorheen.

De laatste jaren daalt het aantal tennisers. De KNLTB kende zijn piek in het ledental midden jaren negentig. In de jaren erna is het aantal tennisers en het aantal leden van de tennisbond wat teruggelopen. Met name in de drukbezette leeftijd van 26 tot 49 jaar zijn

er naar verhouding veel mensen die stoppen met tennis. Verder lijkt de recessie de sport de laatste jaren parten te spelen, zeker onder de jeugd. Veel mensen doen naast tennis ook nog aan een andere sport. Vaker niet dan wel zien zij tennis als 'hoofdsport', en wanneer men kritisch naar de uitgaven moet kijken sneuvelt tennis als 'de tweede sport'. Trouwe tennissers op leeftijd blijven graag tennissen, maar zien zich op enig moment toch gedwongen om te stoppen vanwege blessures en gezondheidsredenen. Ook de tennisbond begint de effecten te ervaren van het feit dat de babyboomers, die een groot deel van het ledenbestand uitmaken, de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.

De tenniswereld, in het bijzonder de verenigingen en de bond, staat voor een paar flinke uitdagingen. Het is aan de bond, en de andere belanghebbenden bij de sport, om te zoeken naar de beste strategie, voorbeelden en concepten om Nederlanders aan de tennissport te blijven binden. Bijvoorbeeld om een drukbezette generatie te blijven interesseren voor het verenigingslidmaatschap (of voor andere duurzame vormen van tennisbetrokkenheid) en om de jongste generatie te overtuigen dat ook een sport met een lang verleden en een rijke staat van dienst dynamisch en bij de tijd kan zijn. Tennis is een sport die tot op hoge leeftijd kan worden beoefend, en die voor velen niet alleen een betere gezondheid brengt, maar ook sociale contacten en spelplezier. In een vergrijzende samenleving liggen daar nog steeds volop kansen.

Noten

1. Exclusief sportvisserij. Gebaseerd op *NOC*NSF Ledentallenrapportage 2013* (Van Haren, 2014).
2. Eerder is op basis van de *KNLTB Ledenmonitor 2013* de frequentie in tennisdeelname gepubliceerd in de *KNLTB Afmeldmonitor 2014* (Bakker en Van der Poel, 2014). Deze cijfers wijken slechts licht af van de hier gepresenteerde cijfers op basis van OBiN (2012-2013).
3. Bron: Mulier Instituut, *Nationaal Sportonderzoek 2013*, vraagblok over tennis.
4. Uit de *KNLTB Ledenmonitor 2013* blijkt dat 64 procent van de leden aan een andere sport naast tennis doet. Het verschil is waarschijnlijk goed te verklaren uit het verschil in steekproef: de monitor is uitgezet onder leden van de KNLTB in de leeftijd van achttien jaar en ouder, terwijl het OBiN-onderzoek rapporteert over de bevolking van 6 tot 79 jaar.
5. We gaan uit van het aantal keer dat men tennist of een andere sport beoefent. Hierbij kan geen rekening gehouden worden met het gevoel van een sporter: iemand kan tennis als zijn 'hoofdsport' beschouwen terwijl hij vaker aan bijvoorbeeld fitness of hardlopen doet. Evenmin is rekening gehouden met de hoeveelheid tijd die men aan tennis respectievelijk de andere sporten besteedt.
6. Uit de *KNLTB Ledenmonitor 2013* (Bakker en Van der Poel, 2014a) blijkt dat hardlopen, fitness, wielrennen, wandelen en golf de vijf populairste sporten onder tennissers zijn. Voor de verklaring van de verschillen, zie noot 4.

7. Voetbal heeft betrekking op veldvoetbal, onder zwemmen vallen ook aquajogging en aquarobics, onder fitness vallen ook aerobics en conditietraining, onder wielrennen valt ook toerfietsen en onder wandelen valt zowel wandelsport als sportief wandelen.
8. De ledentallen over 2012 en 2013 zijn verzameld via het Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS). Er is in 2013 kritischer gekeken naar de aangeleverde gegevens. Wanneer de gegevens per lid niet volledig zijn aangeleverd, dan is een lid niet in het systeem opgenomen en wordt het niet meegeteld. De KNLTB is nog niet in staat geweest om van de nieuw aangemelde leden de KISS-gegevens aan te leveren. Hierdoor zijn niet alle leden meegeteld. Het aantal betalende leden van de KNLTB, los van de KISS-informatie, was in 2013 648.854. Voor meer informatie, zie: <http://www.nocnsf.nl/ledentallen>.
9. Het verschil van duizend unieke leden dat ontstaat wanneer het aantal seniorleden en juniorleden in 2014 bij elkaar wordt opgeteld, wordt veroorzaakt door afronding.
10. In de categorie 35-plus zijn er bijna 325.000 georganiseerde golfers, 290.000 voetballers, ruim 55.000 gymnastiekleden en 35.000 hockeyers (Van Haren en Van Veldhoven, 2013; en gegevens uit de KISS-database 2013, beschikbaar bij de KNLTB).
11. De tennisdichtheid is berekend door het aantal lidmaatschappen per KNLTB-district te delen door het aantal inwoners per KNLTB-district. De tennisdichtheid per district is als volgt: Leiden 7,1%, Centraal-Brabant 5,5%, Noord-Holland Noord 5,0%, West-Brabant 5,0%, Utrecht 4,9%, Oost-Brabant 4,8%, Zeeland 3,7%, Gelderland 3,4%, Overijssel 3,2%, IJmond 3,1%, Limburg 3,1%, Rotterdam 2,9%, Friesland 2,8%, Groningen/Drenthe 2,6% en Den Haag 2,4%.
12. Het getal van 1,1 miljoen tennisers is afkomstig uit genoemd rapport en de bron is onbekend. Het aantal is vermoedelijk gebaseerd op eerdere calculaties van het aantal tennisers in 2010 of 2011, met een andere bron en berekeningsmethode dan eerder in dit hoofdstuk gehanteerd.
13. Baandruk is het aantal leden per tennisbaan.
14. De data waarop figuur 2.10 is gebaseerd komen uit het *European Tennis Report* van Tennis Europe (2012). Het is hierbij niet geheel duidelijk wanneer iemand als tennisser wordt aangemerkt. Cijfers kunnen afwijken van cijfers die elders in dit rapport zijn gepresenteerd.
15. De rapportage van Tennis Europe is gedeeltelijk gebaseerd op schattingen van het aantal tennisers in een land.

LTC de Schelde Vlissingen

De start

Lawn Tennisclub de Schelde werd op 1 juni 1937 opgericht door een aantal heren die werkzaam waren in de tekenkamer van scheepswerf De Schelde in Vlissingen. Nadat de tennisbanen in de Tweede Wereldoorlog waren verwoest, werd in 1948 een doorstart gemaakt met zo'n vijftig leden en drie gravelbanen. In de jaren vijftig werd het op de vereniging steeds drukker, mede doordat op de omliggende grond camping De Nolle werd geëxploiteerd. De tennisbanen en de camping waren in die tijd nog één geheel. In de jaren zestig ging de tennisvereniging zelf de banen beheren. In de jaren zeventig kreeg LTC de Schelde de beschikking over zes banen en een eigen kantine en kleedkamers. Vandaag de dag liggen de tennisbanen en de camping nog steeds naast elkaar en worden beide apart geëxploiteerd.

Toernooiwinnaar Richard Krajicek

LTC de Schelde kreeg eind jaren tachtig landelijke uitstraling door het organiseren van een viersterren A-toernooi, een van de sterkst bezette tennistoernooien van Nederland. In 1991 werd het A-toernooi gewonnen door Richard Krajicek, de latere Wimbledonwinnaar. Hanneke Ketelaars, jarenlang één van de beste Nederlandse tennissters, was veelvuldig winnares bij de vrouwen. In 2003 werd de laatste editie van het A-toernooi georganiseerd. De toernooiorganisatie kreeg de begroting niet meer rond.

Balans tussen recreatief en prestatief tennis

LTC de Schelde staat bekend om haar gezelligheid. Toernooien worden druk bezocht en er worden regelmatig activiteiten voor de recreant of jeugdleden georganiseerd. Er is een goede balans tussen prestatief en recreatief tennis. De vrijdagavondcompetitie is erg succesvol, met als gevolg dat de beschikbaarheid van banen onder druk staat. De

vrijdagavondcompetitie wordt op vier banen afgewerkt, waardoor er slechts twee banen overblijven voor de toss en trainingen. De grote belangstelling voor deelname aan de competitie is mooi, en de uitdaging voor de vereniging is door een goede spreiding van de competitiewedstrijden door de week de belangen van de competitiepelers en de vrijspelers in balans te houden.

Op weg naar nieuwe banen

Er vindt regelmatig discussie over de tennisbanen plaats: vooral over putjes in de banen, dat de banen te snel droog zijn en dat het na een regenbui te lang duurt voordat de banen weer bespeelbaar zijn. Het bestuur heeft besloten om nog een paar jaar door te spelen op de huidige Canada Tennbanen (die er sinds 1998 liggen), totdat deze zijn afgeschreven en moeten worden vervangen. De onverlichte betonbaan zou beter bespeelbaar moeten worden, maar is verhoudingsgewijs duur om te vervangen.

De club draait op vrijwilligers met hart voor de vereniging

Het vinden van vrijwilligers wordt steeds lastiger. Als eenmaal een geschikte kandidaat is gevonden, is de duur van het vervullen van de rol steeds korter. De vereniging kan echter niet klagen over het aantal vrijwilligers. Bovendien besteden de vrijwilligers veel tijd per week aan de club. Net als veel andere verenigingen draait ook LTC de Schelde om een aantal belangrijke personen. Deze mensen zijn al gedurende een lange periode betrokken bij de club. Er zal een moment komen dat deze hulp komt te vervallen. De uitdaging voor de komende jaren is om weer vrijwilligers te vinden die een groot hart hebben voor de vereniging.

- jaar van oprichting: 1937
- aantal leden: 370 seniorleden, 93 juniorleden, geen ereleden, 2 leden van verdienste
- contributie voor seniorleden: 108,50 euro
- contributie voor juniorleden: 72 euro
- lengte tennisseizoen: hele jaar
- aantal teams in KNLTB-competities: 40
- aantal banen en baansort(en): 6 Canada Tennbanen, 1 hardcourtbaan
- verlichting: alle Canada Tennbanen zijn verlicht, de hardcourtbaan is zonder verlichting
- eigendomssituatie: grond in erfpacht, banen en paviljoen in eigendom van de vereniging
- onderhoud: dagelijks en groot onderhoud in eigen beheer van de vereniging
- prijs gewone koffie: 1,00 euro
- prijs bier: 1,50 euro
- website: www.ltcdeschelde.nl

